پوهنوال مست علي (نیازی)
ښوونې او روزنې پوهنځی
تاریــــــخ څانګې استاد

Download from:aghalibrary.com

د صدارت پر مهال د محمد موسی شفیق لاسته راوړنې او تېر وتنې

۱۳۷۲ ل کب ۲۲ مه _ ۱۳۵۲ ل کال د چنګاښ ۲۶ مه

لنډیز

محمد موسی شفیق د مولوي محمد ابراهیم کاوي زوی په ۱۳۱۰ ل ۱۳۹۱ ز کال د کابل په ښار کې زیږېدلی پلار یې یو دیني عالم و . لومړنۍ او منځنۍ زده کړې یې د ننګرهار په نجم المدرسه او ابوحنیفه مدرسه کې بشپړې کړې . لوړې زده کړې یې د مصر په الازهر او په امریکا کې د حقوقو په څانګه کې یې پای ته رسولي دي . د عدلیې په وزارت کې یې دنده پیل کړه چې د حقوقو په پوهنځي کې یې د استادۍ دنده یې هم درلوده . نوموړی د ډاکټر محمد ظاهر له استعفا وروسته د ۱۹۷۲ ز کال د دسمبر په ۷ مه نېټه د ظاهرشاه له خوا د کابینې په جوړلو موظف شو نوموړي پرته له کوم جنجال څخه د اعتماد رایه واخسته (فریاد افغان نجم الدین ، ۱۳۸۴، م . ۳۰۳۰).

محمد موسی شفیق یو لړ سیاسي کارونه وکړل چې د هغه کړنلاره اوس هم د تطبیق وړ ده . ده ګاونډیانو سره د ښو اړیکو د ټینګولو په موخه ایران سره هم خپله ستونزه حل کړه او له پاکستان سره یې خبرې پیل کړې وې . ده ټینګار کاوه چې له ګاونډیانو سره د ښو اړیکو پرته د افغانستان پرمختګ یو ستونزمن کار دی . اوس د افغانستان خلک د ګاونډیانو له خوا له ستونزو سره مخ دي او دهیواد د اقتصادي او سیاسي وضیعت په ډېر ضعیف حالت

کې دي باید له ګاونډیانو سره د اختلاف د حل لپاره لازم کړنلاره هم تر سره شي تر څو په افغانستان کې جګړه ختمه او هېواد پرمختګ وکړي .

شفیق کوښښ کاوه چې د هېواد د پرمختګ لپاره د بهرنیو هېوادو مرسته جلب کړي اوس هم لمنې ستونزه ده د باندنیو هېوادو له مرستې پرته دهېواد پرمختګ او حتی سیاسي ثبات ستونزمن دی .

شفیق د صدرات پر مهال د یو شمېر اقتصادي پروژو بنسټ کېښود او د صنعتي بانک جوړولو کوښښ یې وکړ . اوس مهال د بهرنیو هېوادونو پانګونې ته جدي اړتیا ده د هغه کړنلاره اوس هم د تطبیق وړ ده .

په دې مقاله کې د شفیق مهمې لارسته راوړني ، ستونزې او تېروتنې تحلیل او څېړل شوي دي .

سریزه

د **۱۳۴۳** ل کال د اساسي قانون له تصویب وروسته یو شمېر ګوندونو تاسیس د بیان ازادۍ په نسبتي ډول مینځ ته راغله ، پارلمانۍ سرته روسیدې ځینو سیاسي خوځښتونو د دیموکراسۍ د دروې پنځه واړه صدراعظمان له ستونزو سره مخ او استعفا ته یې اړ ایستل . پاچا پوه ، باتجربه اشخاص لکه ډاکتر محمد یوسف ، محمد هاشم میوندوال ، نور احمد اعتمادي ، ډاکټر عبدالظاهر او وروستی صدراعظم دصدارت د څوکۍ لپاره وټاکل هر یو صدراعظم هڅه کوله چې د هېواد وضیعت تر کنترول لاندې راولي او هېواد د پرمختګ له پاره لاره هواره کړي . خو د دیموکراسۍ د دورې اخرنی صدراعظم محمد موسی شفیق د صدارت پر مهال هڅه وکړه چې د هېواد او داخلي وضیعت په خواکې له ګاونډیانو سره هم اړیکي ښې کړي. په همدې

موخه یې له ایران سره د هلمند اوبو د وېش تړون لاس لیک کړ او له پاکستان سره د ستونزو د حل لپاره یې هڅې پیل کړې وې خو د داود خان له خوا د ۱۳۵۲ لمریز کال د کودتا له امله د شفیق ، اقتصادي او سیاسي پلانونه نیمګړي پاتې شول . خو محمد شفیق په لنډه موده کې د پام وړ کارونه سرته ورسول چې په معاصر تاریخ کې د هغه لاسته راوړنې د اهمیت وړ دي .

موخه

تر څو محلصین او زمونږ د ټولنې ځوان قشر پوه شي چې محمد موسی شفیق څه لاس ته راوړنې درلودې او کومې تېروتنې د هغه لپاره ستونزې را پیدا کولې.

د موسی شفیق د کارونو په اړه د سوچه معلومات د تهیه تر څو ځوانان د هغه په اړه په قضاوت له تېروتنې وژغورل شي . ځکه چې ګوندونو د هلمندو اوبو د تړون لاس لیک په اړه د ده په باره کې ډیر منفي تبلیغات کړي .

پوښتنې

۱_موسی شفیق دصدرات پر مهال کومې لاسته راوړنې درلودې ؟

۲_ موسی شفیق د صدرات پر مهال کومې تېروتې کړي ؟

اهمیت

محمد موسی شفیق د دیموکراسۍ د دورې له مهمو صدراعظمانو څخه دی حتی د دولت په ۱۳۹۲ لمریز کال د ده د کالیزي د لمانځلو پر مهال د هغه اقتصادي کړنلارې تائید او وعده یې وکړه چې هغه ته به پېراختیا ور کړي . همدا ډول ځوانانو هم په ځانګړي ډول محصلین د موسی شفیق له نوم سره

بلـدیت لـري خـو د هغــه د کړنـو پــه ځــانګړي ډول د هلمنـد اوبـو د تـړون پــه اړه د هغــوي ســره پوښــتنې موجــودې دي خــدای (ج) د وکــړي چــې د مقــالي مطالــب د دوې پوښــتنې تــر یــوه حــده پــورې حــل کــړي او د هېــواد مســول چــارواکو بایــد د شفیق په څېر هوښیار ، ځیرک او هېواد ته وفادار واوسي .

د څېړنې میتود او کړنلاره

د دې مقــالې د لیکنــې او څېړنــې بنســټ کتــابتوني ده چــې دلیکنــې پــر مهــال هڅــه شــوې چــې لــه غــوره علمــي سرچینو ، معتبرو او نویــو چــاپ شــویو اثــارو څخــه ګټــه واخســتل شــي او راټــول شــوي مطالــب پــه مناســب ځــایونو کــې پــه مــنظم ډول ځــای پر ځای شوي وي .

د لیکنــې ژبــه یــې د پوهېــدو وړ ده ګــران محصــلین او د تــاریخ مینــه وال پــه اســانۍ ســره تــرې ګټــه اخســتلی شــي ، لــه ځینــو اســتادانو ســره چــې د شــفیق پــه اړه معلومــات درلــودل ، یــاده موضــوع مطرحــه او د هغــوي د نظریــاتو څخــه هــم ګټــه اخستل شوي.

تېرو لیکینو ته کتنه

موسی شـفیق لـه یـو کـال څخـه لـږ وخـت د صـدرات پـه څـوکۍ بانـدې کـار وکـړ خـو هغــه پــه دغــه لنــډ مــوده کــې د اهمیــت وړ کارونــه وکــړل چــې د هېــواد پــه سیاســي وضعیت باندې یې اغېز درلوده .

۱ ــ لومــړي رســما اعــلان وکــړ هغــه مــامورین چــې مقرریــږي او د کــار لــه عهــدې وتلی نه شي له دندې څخه لرې کیږي .

۲ــ د کــابیني غــړي بایــد مخکنیــو وزیرانــو پــه اړه لــه غیبــت او بــد ویلــو څخــه منــع کړي .

۳ـ د سواد زده کړې اداره یې جوړه کړه .

۴ـ د کرنې وزیر عبدالوکیل په مرسته یې یو شمېر څړځایونه جوړ کړل .

۵ـ هغه محدودیتونه چې د مخکنیو حکومتونو له خوا د اسلام د مقدس دین په ځانګړو پروګرامونو باندې وضع شوي تر یو حده له منځه یوړل .

۶- د ده د حکومت په اداره کې د ده په حکم د افغانستان د راډیو په نشراتو کې د هر وخت د لمانځه پر مهال د محمدي اذان کول پیل شول .

۷ـد کابل د نوي ښار د حاجي یعقوب په څلور لارې د غلغلې د ښار په نوم یو هوټل (رستورانت) چې د عیاشۍ مرکز وه هغه یې بند کړ .

۸ـ د ځینو سفیرانو له مخالفت سره سره د کابل په ښار کې یې د کلیسا د تخریب امر صادر کړ .

۹ـ د هلمند د اوبو موضوع چې له ډېره وخته د دواړو هېوادو تر منځ یوه ستونزمنه مساله وه، خو نوموړي حل کړه . د پښتو نشان موضوع پر سر له پاکستان سره خبرې پیل کړې وې تر څو د حل لاره پیدا کړي خو متاسفانه چې وخت یې پیدا نه کړ (فریاد ، ۱۳۸۴ ، م. ۳۰۴) .

۱۰ ـ د موسی شفیق د صدرات پر مهال یوه غټه ستونزه د ۱۳۲۹ – ۱۹۷۲ ز کلونو وچکالي وه ، شفیق د دې مصیبت د رفع کولو په خاطر یوه معقوله چاره وکړه . هغه خپل د کرنې وزیر ډاکتر عبدالوکیل موظف کړ ، هغه د یوه منظم پلان له مخې دا ستونزه حل کړه .

۱۱ـ نړیوال بانک یې په دې قانع کړ چې په شمال او شمال لویدیځ کې منظم څړځایونه او مسلخونه جوړ کړي چې له دې درکه سل میلونه ډالره د افغانستان خزانې ته راتلل . ډاکټر وکیل بهرنیو هېوادونو ته د ترکاریو د

صادراتو پروژه هم ترتیب او تائید کړې وه . د نومورې ډېرې پروژې تر کار لاندې وې چې کودتاه پرې وشوه (عطایي ، ۱۳۸۹ ، م . ۲۷۴) .

۱۲_ له لویدیځو هېوادونو سره د ښو اړیکو په پیدا کولو په جرت لاس پورې کړ او ددې ابتکار لومړنۍ نتیجه دا شوه چې د برتانیې حکومت له خوا پاچا لندن ته دعوت شو .

۱۳_ د صنعتي پراختیا بانک په نوم یې د یو بانک د جوړیدو طرحه وړاندې کړه چې د امریکې ، برتانیې ، فرانسې او جاپان په پانګه باید جوړ شي ،. همدې هېوادونو د مرستې ژمنې هم وکړې . خو بیا هم دا ټولې چارې هغه وخت د یو بنسټ په بڼه وې چې د یوه ښه پیل په توګه منل کېدای شي دا ځکه چې د ده د حکومت دوره ډېره لنډه وه (الکو ، ۱۳۸۷ ، م . ۱۰۰)

۱۴_ سلطان شاه حصاري لیکي : ((چې محمد موسی شفیق د افغانستان او ایران تر منځ د ستونزو د هواری او راتلونکو دښو اړیکو د جوړیدو په موخه د ۱۳۵۱ لمریز کال د کب په ۲۲ مه د ۱۳۹۷ ز کال د مارچ په ۱۳ مه نېټه په کابل کې د موسی شفیق او د ایران د صدراعظم امیر عباس هویدا تر منځ په ۱۲ کې د هلمند د اوبو تړون لاس لیک شو .)) (سلطان شاه ، ۱۳۹۴ ، م . ۱۸۴) .

۱۵_ موسی شفیق په ۱۹۲۳ ز کال د عدلیې وزارت معین په ۱۹۲۲ ز کال د بهرنیو چارو وزارت مشاور ، وروسې په قاهره کې سفیر په ۱۹۷۱ ز کال د بهرنیو چارو وزیر او وروسې په ۱۹۷۲ کال د ډسمبر په ۲۴ مه صدراعظم شو . فرهنګ د شفیق په اړه داسې نظر لري . ((معلومه نه ده چې کله یې نږدې او مشخصې اړیکې پیدا کړې خو وروسته معلومه شوه چې د محمد داود خان

د صدرات دوره کې یې له شاه سره فکري تبادله در لوده . د رسمي مناساتو سربېره یې له شاه سره شخصي دوستانه اړیکې در لودې ، احتمال لري چې ډیموکراسۍ ته دشاه په تشویق کولو کې به یې اغېزناک رول لوبولی وي د هغه هوښیار او ویښ سړی وی ذکاوت او جرات در لود او خپلو اهدافو ته د رسیدو لپاره یې نقشه جوړوله ...)) د دیموکراسي لپاره د پاچا تشویق د ده یو ستره لاس ته راوړنه او بریالیتوب و .(خلیلی ، ۱۳۹۳ ، م . ۱۷۸) .

۱۲ _ فاطمه گیلاني د هلمند د اوبو تړون یوه ښه لاس ته راوړنه گڼي په دې اړه داسې نظر لري : ((شفیق لومړنی صدراعظم و چې دنورو صدراعظمانو برخلاف یې خپل نظر مطرح کاوه او د هغه د تطبیق لپاره یې اجازه تر لاسه کوله ، د ده کړنلاره په داخل دنظم د ټینگوالي او بهر کې د تعادل را منځ ته کولو په خاطر یې د شوروي او لویدیځ سره دمناسباتو په اړه ډېر فکر کاوه او هڅه یې کوله چې د ایران او عربي هېوادو مرسته جلب کړي له ایران سره یې د اختلاف رفع کولو په خاطر د هلمند د اوبو تړون د ایران له صدراعظم امیر عباس هویدار سره په ۱۹۷۲ ز کال کې لاس لیک کړ او دا دې د شفیق د حکومت یوه ستره لاس ته راوړنه وه .) (ظاهر طنین ، ۱۳۸۴ ، م . ۱۲۵) .

۱۷_ صباح الدین کشککي هم مثبت نظر لري او لیکي : ((پاچا داسې فکر کاوه چې تر څلویښتو کالو تېریدو وروسته یې د کار وړ او ربښتینی سړی یې د صدارت د ندې له پاره پیدا کړی دی . شفیق له هغه واک څخه چې پاچاه ده ته ور کړی و ډېره گټه واخیسته چې د سلطنتي کورنۍ ځینې غړي او کینې لاسي د ده له هڅو په ویره کې وو ، ځکه هغوي د یو رغنده هوډمن مشرتوب د

خپلې مخې تـه ليـده . چـې پـه راتلـونکي کـې واک تـه د هغـوي د رسـېدو مخـه نيسي ...»(صباح الدين کشککي ، ۱۳۸۹ ، م . ۱۰۲) .
۱۸ ـ د هلمنـدو د اوبـو د تـړون د لاس ليـک څخـه وروسـته د دواړو هېوادونـو تـر منځ شـکونه کـم او ايـران او افغانسـتان تـر مـنځ د جګـړي پـارونکي جـذبات خـتم شول (عبدالصمد ، ۱۳۷۸ ، م . ۱۱۹) .

تېروتنې

۱ـ دهلمنـد د اوبـو پـه تـړون کـې ايرانيـانو تـه پـه افغانسـتان کـې د تفـتش اجـازه ور کړه چې دا کار د افغانستان پر ملي حاکميت باندې يو ښکاره تېرى و .
۲ـ ډېـر صـدراعظمان تېـر شـول ولـې يـو هـم پـه دومـره چټکـي سـره د داسـې يـوې مسـلي تـه لاس نـه دى اچـولى، ده دا ووه مياشـتو پـه مـوده کـې دومـره کـار وکـړ او پـه تـړون کـې دا ذکـر شـوي وه چـې د ايرانيـانو شـکايت پـه وجـه د نيمـروز خلکـو اجـازه نـه درلـوده چـې د هلمنـد پـر سـيند بانـدې د ابګـردان بندونـه جـوړ کـړي (فراهي ، ۲۰۰۲ ، م . ۲۱۲) .
۳ ـ لـه چيپـانو سـره د ښـو اړيکـو نـه سـاتل څکـه هغـوي د ده پـر ضـد د هغـه هـر اقـدام پـر ضـد منفـي تبليغـات کـول او پـه خلکـو کـې يـې د ده پـر ضـد منفـي ذهنيت زياتېده .
۴ـ شـفيق اسـتدلال کـاوه چـې دهلمنـد او پښتونسـتان د موضـوعاتو د حـل وروسـته بـه دافغانسـتان د پرمختـګ لـه پـاره لاره هـواره شـي ، د ده هيلـه صـحيح وه خـو ددې موضـوعاتو پـه ځـانګړي ډول د پښتونسـتان مسـاله د ده لـه وس څخـه بهر او ده ته يې ډېرې ستونزې پيدا کولې .

پایله یا موندنې

ښاغلی محمد موسی شفیق ډېر لیواله وه چې افغانستان له ډېر ژر پرمختګ وکړي او د پرمختیایي هېوادو په قطار کې ودرېږي . همدې موخې ته د رسېدو لپاره یې له ایران سره د هلمندو اوبو تړون لاس لیک کړ تر څو د افغانستان او ایران تر منځ دا کړکېچ ختم شي او د ایران له مرستو څخه د افغانستان په پرمختګ کې ګټه واخلي او له پاکستان سره یې د پښتونستان د مسالې د حل په خاطر یې خبرې پیل کړې وې تر څو له ګاونډیانو سره ستونزې حل کړي او له هغوي سره د دوستانه اړیکو له ټینګېدو وروسته د افغانستان پرمختګ شوني دی . چې ده په دې اړه و ویل : ((همدغه علت دی چې افغانستان وروسته پاتې شوی دی اوس ما فیصله کړی چې د افغانستان ټولې ستونزې حل کړم وروسته به تاریخ پر ما قضاوت وکړي .)) (فراهی ، ۲۰۰۲ ، م . ۲۰۲) .

د موسی شفیق کړنلاره په اوس وخت کې هم د تطبیق وړ ده څکه یوازې له ایران سره د چابهار د بندر په خلاصېدو سره د افغانستان ډېرې اقتصادي ستونزې حل او له پاکستان سره د اړیکو خړ پړشا هم د افغانستان پر وضیعت منفي اغېزه کړې ده ، هیله ده چې له ټولو ګاونډیانو سره زمونږ اړیکې د موسی شفیق د وړاندوینې او هیلو سره سم شي تر څو افغانستان په موازنه توګه پرمختګ وکړي .

په کابل کې د کلیسا او دعیاشي د مرکز بندول دا له اسلامي غوښتنو سره سمون در لود د ده دا کار د داخلي نظم په ټینګښت کې مهم رول در لود .

ده پارلماني ټاکنې وځنډولې تر څو مونږ یو روڼ انده او پر مختللی پارلمان ولرو ده ویل : زه به په را تلونکي کې ډېر تعلیم یافته خلک به د شورا د

غړیتـوب لپـاره تشـویق کـړم او د دوی سـره بـه مرسـتـه وکـړم تـر څـو یـوه باسـویه شورا منځ ته راشي (فراهی ، ۲۰۰۲ ، م. ۱۰۵) .

د استونزه اوس هم پـه افغانسـتـان کـې شـتون لـري کـه چېرتـه دولـت هڅـه وکـړي بـا سـواد خلـک روڼ انـدي وهڅـوي او ملاتـړ يـې وکـړي چـې شـورا تـه لا پيـدا کـړي زمـونږ ملي شـورا بـه پـه راتلـونکي کـې ډېرې سـتونزې حـل کـړي او هڅـه بـه وکـړي چې د دولت په چارو کې علمي او قانوني نظارت وکړي .

دا موندنـه لاس تـه راغلـه چـې کـیڼ اړخـو د شـفیق ټولـو کـارونو پـه تېـره بیـا د هلمنـد د اوبـو د تـړون موضـوع پـه اړه ډېـر نـاوړه تبلیغـات کـول ، هغـوي د شـفیق هـر ښـه کـار تـه د حسـادت پـه سـترگه کتـل . ځکـه شـورويانو او د هغـوي پلویـانو شـفیق اخـواني بالـه او هغـه یـې د خپلـو گټـو ضـد گڼـه ،. شـورويانو پـه ا افغانسـتان کـې د اسـلامي نظـام ، انگریزانـو ، امریکـا تـه منسـوباوه خـو اصـلي خبـره دا وه چـې شـورويانو د شـفیق د عمـل ازادي نـه شـوه زغمـلای ځکـه موسـی شـفیق نـه غوښـتل چـې مشخصـه توگـه د شـوروي اتحـا د ه غـاړه کـې ځـان واچـوای خـو شـوروي چپـي طاقتونـه د شـفیق پـر ضـد لمسـول ، ښـه بـه وي چـې پـه دې اړه د افغانسـتان د خلـق دیموکراتیـک گونـد د پـرچم د اړخ د لـوړ پـوړې چـارواکي او لیکـوال محمـد نبـي عظیمـي نظـر ولیکـو چـې نومـوړي پـه خپلـه لیکنـه کـې زمـونږ پورتـه نظـر تائیـد کـړی دی . محمـد نبـی عظیمـي لیکـي : ((محمـد موسـی شـفیق اخـرین صـدراعظم د همـه قـانون اساسـی و دیموکراسـی اسـت وي بـه سـهولت رای اعتمـاد از شـورا بدسـت اورده و کـلا بـه خـود همنـوا سـاخت در دوره وی مسـله فـروس آب هلمنـد بـه دولـت ایـران بـا مشـکلات زیـادی را بـه وی خلـق کـرد ، و شخصـیت اورا در بـین مـردم و عـوام النـاس پـایین اورد . امـا موسـی شـفیق بیـا

زرنـگ بـود و توانسـت بـا توضـیح جنبـه ای مثبـت قـرار داد اعضـای شـورا را قـانع ساخته و از هـر دو مملکـت بگزرانـد موسـی شـفیق کـه در مصـر تحصـیل کـرده بـود از لحـاظ مفکـوره پیـرو اخـوان المسـلمین بـود . رهـایي گلبـدین حکمتیـار و همرزمـان اخـوانی هـا و یـرا توسـط موسـی شـفیق صـورت گرفـت او دشـمني و اشـتی ناپـذیری بـا چپـي هـا داشـت ، ولـي از حمایـت شـخص پادشـاه برخـودار بـود . وسـعی داشـت تـا از مـداخلات اعضـایي خـانواده شـاهي در امـور مملکـت جلوگیری کند ..)) (عظیمی ، ۱۳۷۷ ، م . ۵۸) .
پورتـه لیکنـه د محمـد موسـی شـفیق د چیپـانو او شـوروي اتحـاد تـر مینـځ اړیکـې او مفکورو اختلاف روښانه کوي .

مناقشه

د محمـد موسـی شـفیق پـه اړه ډیـرو لیکنـو کـې نومـوړی یـو زړور ، هوښـیار پـوه صـدراعظم معرفـي شـوی . ځینـو نومـوړی اخوانیـانو تـه نـږدي اوحتـی اخـوانی ګڼـي خـو شـفیق یـو هیـواد پـال ، هوښـیار صـدراعظم وچـې یـوازینې هیلـه یـې د هیـواد پرمختـګ و . چیپـانو نومـوړی د هلمنـد د اوبـو د تـړون د لاس لیـک وروسـته یـو وطـن فـروش او خـاین معرفـي کـړ . خـو ده وکـولی شـول چـې د یـاد تـړون مثبتـي خـواوې خلکـو پـه ځـانګړي ډول ملـي شـورا تـه توضـیح کـړي او دهغـوي ملاتـړې خپـل کـړ ، چـا چـې د نومـوړي پـر ضـد منفـي تبلیغـات کـول هغـوي سـره سیاسـي سـتونزه درلـوده . او د پاچـا کـورنۍ لکـه داود خـان ، سـردار شـاه ولـي خـان او سـردار ولـي هـم پـه ده پسـې منفـي تبلیغـات کـول ، ځکـه هغـوي د ده پـه شـتون کـې ځـان لـه قـدرت څخـه لیـرې احساسـاوه ، خـو کلـه چـې داود خـان پـه ۱۳۵۲ ل کـال کودتـاه وکـړه بیـایې پـه خپلـه د ده تړونونـه تائیـد کـړل او د داود

خان په واکمنۍ کې د هلمند تړون د ملګرو ملتونو په اسنادو کې قید شو . د نورو پر خلاف پاچا په خپله ویلي و چې د هلمند د اوبو وېش مساله زما پر اوږو بار خو اوس حل شوه ډېر راضي یم . د موسی شفیق د صدارت دوره د دیموکراسي په دوره کې ځانګړي ځای لري چې ده به دافغانستان د اقتصادي او سیاسي وضیعت بنه بدله کړي وه خو د داود خان د کودتاه پواسطه د ده حکومت له مینځه ولاړي .

پایله اخیستنه

محمد موسی شفیق چې د ډاکتر عبدالظاهر په کابینه کې وزیر و ، د ۱۹۷۲ ز کال د دسمبر په میاشت کې صدراعظم شو شفیق په خپله کابینه کې په صباح الدین کشککي ډېر اعتماد کاوه ، په مصر کې یې تحصیل کړې د اخوانیت تعهدات یې لرل ، له شورا سره یې ښې اړیکې در لودې . که څه هم له مخکې (۴) پوه صدارعظمان د دیموکراسۍ په دوره کې استعفا ته اړ شوي وو ، . خو شفیق د یوې ځانګړې کړنلارې پواسطه وتوانیده چې وضیعت تر خپل کنترول لاندې راوړي . ترڅو په هېواد کې د اقتصادي فعالیتونو لپاره لار هواره کړي ،دده په نظر د هلمندو اوبو او پښتونستان د مسالي د افغانستان د پرمختګ مخه ډب کړې وه ده غوښتل چې دا دواړه ستونزې هوارې کړي د هلمند اوبو تړون خو یې لاس لیک کړ او د پښتونستان د مسالې لپاره یې له پاکستان سره خبرې پیل کړې وې خو وخت یې پیدا نه کړ ، د صنعتي بانک د جوړېدو په موخه هم هڅې پیل کړې تر څو د لویدیځو هېواد پانګونه جذب کړي. شفیق داسې اراده درلوده چې نوموړی به د افغانستان د اقتصادي پرمختګ لاره خلاص کړي خوپه دې برخه کې یې

لازمـي کړنـې هـم تـر سـره کـړې . شـفیق تقریبـاً پـه اووه میاشـتنۍ دوره کـې ډېـرې لاسته راوړنې در لودلې .

وړاندیزونه

د افغانســتان چــارواکي د پرمختــګ لــه پــاره بایــد لــه ګاونډیانوســره سیاســي موخې درک او د هغوي د کړنو په مقابل کې ورته سیاست غوره کړي .

پـه داسـې نـازکو حـالاتو کـې بایـد مسـولین وضـیعت ترکنتـرول لانـدې د راوسـتلو په موخه افغانانو کې ملي روحي پیاوړي کړي .

د هېـواد سیاسـي ګوندونـه بایـد لـه خپلـو ګونـدي ګټـو څخـه د هېـواد ملـي ګټـو تـه لومړیتـوب ور کـړي ترڅـو د هېـواد دا کـړکېچن حالـت تـه د پـای ټکـې کیښـودل شي .

ماخذونه

۱ـ الکو ، محمد اسحق. (۱۳۸۷ هـ ل) . داود خان د کی . جی . بی په لومو کې . کابل : میوند خپرندویه ټولنه .

۲ـ خلیلی ، ذاهد . (۱۳۹۳ ل) . د دیموکراسی دلسیزی صدراعظمان . ننګرهار : دانش خپرندویه ټولنه .

۳ـ صفاري ، سلطان شاه . (۱۳۹۴ هـ ش) . د افغانستان د بهرنیو اړیکو تاریخ . کابل : مستقیل خپرندویه ټولنه .

۴ـ طنین ، ظاهر . (۱۳۸۴) . افغانستان در قرن بیستم . ایران :

۵ـ عطایي ، محمد ابراهیم . (۱۳۸۹ ل) . د افغانستان پر معاصر تاریخ یوه لنډه کتنه . کابل : میوند خپرندویه ټولنه .

۶ ـ عظیمی ، محمد نبی . (۱۳۷۸ هـ ش) . اردو وسیاست درسه ده اخیر افغانستان . جلد اول و دوم ، چاپ سوم . پیښور : مرکز نشراتی میوند سبا کتابخانه .

۷ـ ثوث ، عبدالصمد . (۱۳۷۸ ل) . د افغانستان سقوط . ژباړن داکتر شیرزمان طایزی ، پیښور : دانش خپرندویه ټ،لنه .

۸ـ فراهي ، عبدلغفار . (۲۰۰۲ م) . افغانستان د دیموکراسي او جمهوریت په کلتو کې . پیښور : دانش خپرندویه ټولنه .

۹ ـ کشتککي ، صباح الدین . (۱۳۸۹ ل) . د اساسي قانون لسیزه . ژباړن داود خان لیوال . کابل : میوند خپرندویه ټولنه .

Download from:aghalibrary.com